

FORSVARERGRUPPEN AV 1977

Sekretariat: Berit Holm
Møllergaten 4, 0179 Oslo
Tlf: 24 14 53 53/ 952 30 632
Telefaks: 24 14 53 51
Bank: 9041 22 50655

Org.nr.: 988 934 488

Justis- og politidepartementet
PB 5005 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 10. februar 2011

Også sendt pr. e-post: postmottak@jd.dep.no

Forsvarergruppen av 1977 Høringsuttalelse til forslag om utvidet straffansvar ved internasjonal barnebortføring

Bakgrunn og utgangspunkt

Justisdepartementet har sendt på høring forslag om utvidet straffansvar ved internasjonal barnebortføring.

Etter barneloven kan en av foreldrene ikke lovlig flytte til utlandet med barnet uten den gjenværende foreldres samtykke dersom den gjenværende har del i foreldreansvaret. Barnelovens bestemmelser om dette er ikke straffesanksjonert.

Etter gjeldende rett (straffeloven § 216) er ulovlig bortføring til utlandet heller ikke straffbar for den av foreldrene som har den daglige omsorgen.

Forslaget som nå er sendt på høring vil utvide straffansvaret og da slik at bortføring til utlandet som skjer av den av foreldrene som barnet bor fast hos, på gitte vilkår også skal være straffbart.

Merknader til høringsnotatet:

I høringsnotater er særlig følgende fremhevet som begrunnelse for forslaget:

- Med utgangspunkt i at straffebestemmelsens formål er å beskytte foreldrenes *rett til å gi omsorg* og barnets *rett til å få omsorg*, heter det i høringsnotatet bl.a. at *"utenlandsflytting i utgangspunktet like dramatisk for barnet også om det er bostedsforelderens som bortfører det. Grove krenkelser av samværsretten vil i mange tilfeller være like uheldig eller skadelig som å krenke retten til å ha barnet boende fast hos seg, spesielt når barnet tas ut av landet."*
- Ved barnebortføringer til land som ikke omfattes av Haag-konvensjonen og Europarådskonvensjonen finnes det i dag ikke effektive rettslige virkemidler. Høringsnotatet legger til grunn at det kan effektivisere og oppnå tilbakeføring

av barn fordi man vil kunne ha til rådighet internasjonalt politisamarbeid i form av etterlysning, pågripelse og utlevering.

- I høringsnotatet vises også til lovpolitiske hensyn ved at det vil gi effekt i forhold til respekt for barnets rettigheter, og at en straffesanksjon også vil kunne ha preventiv effekt.
- Høringsnotatet fremhever også harmoniseringshensyn, og da i forhold til at man mener at den foreslåtte lovendring vil bidra til harmonisering mellom gjeldende straffebestemmelse med barnelovens bestemmelser om utenlandsreiser med barn.

Forsvarergruppen av 1977 er enig i at det er riktig og viktig å beskytte foreldres rett til å gi, og barns rett til få omsorg fra begge foreldrene. Det er også et ønsket mål at barnelovens alminnelige bestemmelser om samvær, avtaler og rettsavgjørelser om samværsordninger, blir respektert av begge foreldre.

Når Forsvarergruppen av 1977 likevel ikke kan gi sin tilslutning til forslaget, er det særlig ut fra følgende:

1. Forslaget om utvidet straffansvar gjelder etter forslaget bare barnebortføring som skjer til utlandet.

Den av foreldrene som nekter den andre å gi barnet samvær og omsorg, men som ikke krysser landegrensen, kan gjøre dette straffritt. For barnet kan flytting innenlands med den konsekvens at det ikke får samvær med sin andre forelder, også oppleves som svært dramatisk.

Det er problematisk å se at det er en god begrunnelse for at den forelder som har foreldreansvaret og nekter den andre forelder å få kontakt med sitt barn, skal kunne gjøre dette straffritt kun ut fra det kriteriet at landegrensen ikke krysses. Beskyttelsesbehovet for foreldrenes rett til på gi omsorg og for barnets rett til å få omsorg, er de samme hva enten flytting eksempelvis skjer fra Oslo til Nord-Sverige eller den skjer fra Oslo til Kirkenes.

Skal straffansvar ved barnebortføring etableres, må konsekvens- og likhetshensyn tilsi at all reell barnebortføring som skjer ved at den som nekter eller forsettlig umuliggjør samvær for den samværsberettigede, lovmessig behandles på lik måte.

2. Forsvarergruppen av 1977 mener også at kriminalisering av brudd på sivilrettslige plikter må begrenses til forhold der svært sterke grunner tilsier det. Dette er også i samsvar med de prinsipielle utgangspunkter som har vært gjeldende i arbeidet med straffeloven 2005.

Når det gjelder straffansvar for omsorgsunndragelse, hvor utgangspunktet er en sivil konflikt og hvor straffansvar i praksis bare vil ramme den ene av konfliktpartene, tilsier det spesiell varsomhet ved kriminalisering.

Ved den sivilrettslige avgjørelse av plassering av foreldreansvar vil ulike hensyn ofte ha spilt inn og den endelige avgjørelse kan ha budt på vanskelige vurderinger av barnets beste og hvor avgjørelsesmyndigheten ofte har basert seg på omfattende utredninger av spesialister og sakkyndige.

Det fremstår som svært problematisk å omplassere disse vurderinger av hva som er til det beste for barnet fra det sivilrettslige og inn i strafferetten. I høringsnotatet er anført at man ikke ønsker å ramme de tilfeller som ikke bør bli rammet av straff – se pkt 5.4.

De virkemidler som høringsnotatet gir anvisning på er muligheten til å gi påtaleunntatelse. Dette betyr at politiet og påtalemyndigheten vil måtte foreta disse vurderingene. Det er etter vårt syn lite betryggende at de ofte svært komplekse problemstillinger og med omfattende faktum som bakteppe skal avgjøres av en påtalejurist alene. Dertil kommer at påtaleavgjørelser av denne art og deres begrunnelser ikke vil være tilgjengelige for presedensdannelse og hvilket innebærer en stor fare for rettsulikhet.

3. I høringsnotatet heter det at kriminalisering på dette området kan effektivisere tilbakeføring av barn fordi man vil kunne ha til rådighet internasjonalt politisamarbeid og som muliggjør internasjonal etterlysning, pågrep og utlevering særlig der barne bortføring skjer til land som ikke er omfattet av Haagkonvensjonen og Europarådskonvensjonen.

Forsvarergruppen av 1977 mener at dette argument ikke bør være avgjørende og stiller seg også tvilende til hvorvidt de nevnte virkemidler vil vise seg effektive.

Det er forhold som tilsier at det kan være problematisk å få aksept for strafforfølgning i denne type saker i mange av de land som ikke er omfattet av de nevnte konvensjoner.

Den forelder som har valgt å ta barnet med seg til utlandet har gjort dette ut fra forskjellige motiver, men det må påregnes at vedkommende vil benytte seg av alle muligheter til å opprettholde situasjonen når valget først er tatt. Ut fra dette kan det forventes at vedkommende vil holde seg og barnet skjult også for nasjonale myndigheter i en tilspisset situasjon. Pågang fra nasjonalt politi som resultat av politisamarbeid med Norge, vil kunne føre til stadige flyttinger og stadig nye skjulesteder. En slik situasjon vil bare gå ut over barnet og føre til store belastninger og forsømmelighet. Man vil i slike situasjoner komme i konflikt med hovedbegrunnelsen for etablering av straffansvar på området.

4. Vi mener også at den lovpolitiske og preventive effekt ved straffansvar i denne type saker vil være forsvinnende liten. I en situasjon der den forelder som har foreldreansvaret beslutter flytting til utlandet, vil vedkommende antagelig ofte ha tatt sin beslutning ut fra sterke personlige og følelsesmessige forhold, og ut fra subjektive overbevisning av hva som alt i alt er til barnets beste. Ofte vil vel også vedkommendes tilknytning til et annet land har vært vesentlig ved beslutningen. Tanken på et eventuelt straffansvar vil i slike situasjoner neppe være fremtredende.

Forsvarergruppen av 1977 vil samtidig benytte anledningen til å påpeke at det er andre forhold som også er viktige å vektlegge i barnebortføringsaker. Dette er først og fremst:

- Bli strengere i håndhevelse av aksept av doble statsborgerskap. Dobbel statsborgerskap er ofte situasjonen for barn og foreldre med tilknytning til de land som ikke har signert Haag-konvensjonen, og da hjelper det verken med barnets beste-vurdering eller trussel om straff. Derfor er det særlig i disse landene det er avgjørende at personene ikke har dobbelt statsborgerskap. Det viser seg at Norge ikke håndhever praksis like strengt som andre land vi vanligvis sammenlikner oss med.
- Etablere bilaterale samarbeidsavtaler med de land som ikke har signert Haag-konvensjonen, slik at vi også der kan ha regelverk i saker om barnebortføring. Etter hva vi forstår har for eksempel både Storbritannia, Belgia, Nederland og Frankrike etablert ordninger med Marokko som gjør at man kan "forhandle" også i dette landet selv om de ikke har signert Haag-konvensjonen.

For Forsvarergruppen av 1977

Frode Sulland